

Franckesche Stiftungen zu Halle

Disputationum Theologicarum De Peste Secunda

Lysius, Heinrich

Regiomonti, [1710?]

VD18 90816366

Dubium IV. An ex influxu errantium fixarumque stellarum pestis oriatur, augeatur, minuatur, atque hinc ex ipsarum vario adspectu recte & tuto quis de peste divinare queat?

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-200302

§. V.

Hinc non necessum ducimus, ut aliquod oppositorum Dn. Diemberbrokii eligamus, cum tertium detur probabilius, sc. quod DEus neque in prima creatione, neque unquam aliquod in se nocivum creaverit, aut creet unquam, sed quod omnis malignitas creaturarum oriatur à peccatò, quando sc. eadem ipsa creatura, quæ eorum gratia, qui DEo confidunt, remittitur ad beneficentiam, intenditur contra improbos in pœnas. Sap. 16. v. 24. Unde observamus, per easdem creaturas & tempestates diversa operari DEum, & sæpissimè contraria. Certissime idem frigus creditur causa intermedia pestilentia nostræ regionis, quod Thoruni, Hohensteinii, aliisque in locis finem imposuisse pestilentia perhibetur. Undè rectè inferri posse, credimus, nullam DEi creaturam ullo modo esse nocivam, nisi vel in abusu peccaminoso, vel ex ordinatione judiciaria DEi; & per consequens, eandem pestis & veneni, quod dicitur, pestilentialis esse rationem.

DUBIUM IV.

An ex influxu errantium fixarumque stellarum pestis oriatur, augeatur, minuat, atque hinc ex ipsarum vario adpectu rectè & tuto quis de peste divinare queat?

§ I.

Athanasius Kircherus in Scrutinio Physico-Medico Pestis, Sect. 1. cap. II. optime scribit: *Astrologorum vulgus, ignarum plerumque genus hominum, cum omnia astrorum, varia se configuratione respicientium, influxibus, & miris horoscopantium siderum effectibus attribuant, aded fucate hujus scientiæ colore superbiunt, ut iis nihil in divinandi scientia denegatum esse videatur;*
unde

unde nihil adeò in hac rerum humanarum cataſtaſi exoticum, inſolens & inexpectatum eſt, quod illi fatali cuidam ſiderum neceſſitati non ſubſciant, audacia ſane tanto periculoſiori, quanto indoctiores, rerumq; phyſicarum ut plurimum expertiores ſunt. --- Nihil igitur Aſtologi concludunt, dum ex certis ſiderum conſtitutionibus futura peſtis contagia inſcitius divinant. Interim pergit: Nos itaq; incongrua iſta divinandi ratione neglecta, tam abditas effectuum cauſas paulò aliter evolvere cœpimus: & cur nunc in hac parte terræ, modo in alia, jam in plerisque, uti hiſtorie narrat contigiffe, contagio dominetur, & quomodo hæc in ſideribus remote originis ſue primordia deducat &c. Cui propoſito ſatisfactorius, varia narrat de varietate atq; virtute ſiderum, tam in producenda, quam impedienda peſte, neq; indoctè; præcipue ſi conferas, quæ in Itinerario Exſtatico prolixius de hac materiâ diſſeruit.

§. II.

Contra ea Experientiſſimus Diemerbrokius influxum ſtellarum, à Kircherò deſenſum, rejicit, cum tamen easdem, ut ſigna futurorum, admittat. Poſtquam enim enarravit nomina & rationes defendentium influxum ſtellarum, loco ſupra citato, Probl. 2. pergit: Nonne munitiſſima, & inexpugnabilia videntur omnia hæc argumenta? & tamen illa omnia, quantumvis valida, & graviſſimorum virorum autoritate munita, facili negotio ab ipſa ſacra Scriptura evertuntur, quæ docet Gen. c. 1., ſtellas creatas eſſe in ſigna & tempora, & dies & annos: non vero in malorum & mortis cauſas. Proſeçto in paganifmum (inquit Joh. ab Helmont.) impinget, quicumq; ſtellarum officia ac deſtinationes ſupra textum ſacrum extendere audebit: nam Pf 148. DEUS dicitur præceptum poſuiſſe cælo, quod non præteribit. A transgreſſu Adami nulla maledictio vel labes cælo infuſa legitur, ſicut terræ, quæ ſpinas & tribulos profert, & propter peccatum

mortis feudum remansit. Cæli enarrant gloriam DEi, & opera manuum DEi annunciat firmamentum. Cæli ergo futura annunciant, non causantur, nec venenosos morbos, nec bella inducunt. Per motum suum naturalem vicissitudines temporum faciunt, sed nihil mali generant. Liber Apocalypseos etiam nullam vim punitivam cælis attribuit, sed eandem Angelis adscribit. Cum itaque cæli non sint ordinati à summò DEò ad plagarum illationem, & per consequens etiam non contineant mortem, bella, venena, pestem, non poterunt quoque huiusmodi plagas super nos effundere: nam dare nequeunt, quod non habent, nec continent, nec causantur, nec generant: non enim nuncius, bellorum praco, eorum causa est.

§. III.

Nos cum utroque facimus contra utrumque, cum Diemerbrokio negantes influxum stellarum, à Kircherò defensum, & cum Kircherò rejicientes divinationem astrologicam, à Diemerbrokio concessam. Quod enim ad Astrologiam divinatoriam attinet, nostro quidem iudicio, maxima ex parte superstruitur influxui & operationi stellarum in corporibus sublunaribus; unde, hac everfa, sua ipsius infirmitate labascere videtur. Dicta enim Biblica, quæ vel à Diemerbrokio, vel Helmontio adducuntur pro Astrologia divinatoria, non illud volunt, quod ex iis elicitur. Gen. i. v. 14. dicitur quidem, Luminaria esse à DEO constituta in signa, & tempora, & dies & annos; non autem additur, quod sint in signa futurorum contingentium, sed tum invisibilis DEi omnipotentia, tum temporum, dierum & annorum. Quando verò cæli dicuntur *narrare gloriam DEi* Ps. 19. v. 1., non sane dicuntur narrare omnia consilia & decreta divina de rebus humanis: sed explicatio horum verborum rectè depromitur ex Rom. I. v. 20. Unde futurorum prædictio soli DEO in fa-

cris

cris literis vindicatur, ita ut Melech, vel Regina, vel Exercitui coelorum, dictum quoque rectè credamus, quod omnibus idolis Israëlitarum dicitur Es. 41. v. 22, 23. *Proponant & indicent nobis ea, quæ obventura sunt: priora quænam sunt, indicate, ut apponamus animum nostrum, & cognoscamus finem eorum; aut eventura pronunciate nobis. Indicate, quæ eventura sunt in posterum, ut cognoscamus vos esse Deos.* Certè, si Camarim, Astrologique ejus temporis 2. Reg. 23. 5. certi quidquam prædicere potuissent, non neglexissent occasionem evincendi Melech suæ divinitatem. Circa finem seculi præterlapso Professor quidam Mathematicum satis celebris edebat Thema Genethliacum Regis Galliæ, in quo demonstrare conabatur, Regem Galliæ anno (ni fallor, quoniam non amplius ad manus est) 1697. esse moriturum, & quidem morte tam misera atque infami, qualis à nemine de Rege aut Principe concipi posset, promittebatque, se publicè esse confessurum, nullam scientiæ astrologicæ fidem esse habendam, si prædicta non evenirent, addita ratione, quia tantus omnium siderum consensus in hanc mortem observaretur, quantus rarissimè observari solet. Num promisso steterit, vanitatemque artis vanissimæ professus fuerit, equidem non satis scio: quod autem argumentum non contemnendum contra astrologicas divinationes suppeditaverit, in aprico est. Sed non opus est, ut ad unicum hoc fallacis astrologiæ exemplum refugiamus, cum millena sint.

§. IV.

Influxum si respicimus stellarum, doctissimus Kircherus Scrut. Pestis Sect. I. cap. II. scribit: *Non Aristotelis tantum, sed & omnium scolarum consensu acceptatum dogma nullo non tempore fuit, inferiora supernis subflare; ex caelestium influxuum rationibus omnium inferiorum vitam, mortem, generationem &*
cor.

corruptionem pendere. Quibus generalioribus post paucula interjecta pag seq. addit de origine Pestis in specie. Irrefragabili enim multorum seculorum experientia ab omnibus Astronomis observatum fuit, nescio quid virulente virtutis in Marte, frigiditatisque oppido nocivæ in Saturno, sub certo situ, dum ille aestu suobilem in inferiori mundo, ceterasque qualitates perniciosas, hic humorem frigidum & atram bilem mirum in modum concitet; Luna vero & Sol, hic in omnia, vitæ & economiam concernentia, illa, in humidi fecundioris substantiam, utraque suas exerceat jurisdictiones, reliquis planetis, cum bonis bonam, cum malis malam temperiem in rebus sibi subiectis inducentibus. - - - Cause itaque remotæ malignorum influxuum sunt stelle Martiæ & Saturninæ indolis, quæ opportunum situm nactæ, radiorum effluviis obvivium primo aerem fuligine sua tinctum virtute sibi propria inquinant; Hic tinctus inquinatusque eam aquæ communicat; elementum aqueum, Luna Solisque virtute agitatam, conceptæ astræ sementis nocivam & spuriam tincturam per terræ poros disseminat, ubi aliarum quisquiliarum, ad putredinem proclivium, syngenia miscella junctæ, illos, quos diximus, pestiferos exhalatione sua morbos parit. Cum vero huiusmodi astræa sementis pestifera, terræ visceribus insinuata, non ubique terrarum semper aut materiam proportionatam, aut rerum sibi congruarum conjugia ambiat; hinc quoque in nonnullis locis, aut nulla prorsus pestis, aut raro, in quibusdam vero semper, pro natura sc. loci, cum influxu astræo symbolizante aut non symbolizante. Atque ex hoc posito principio, omnes pestis cause partiales, supra memoratæ, concurrunt; & tamen si malignus hic astræus spiritus, ratione aeris, aquæ & terræ diversus sit, unus tamen & idem in se spiritus est, qui tingit tum aerem, tum aquam, tum terrestrium exhalationum indolem, unus & idem omnia inficit, coinquinat, & ad pestiferæ contagionis genesin, per fructus, cibos, nutrimentumque, tum hominum,

minum, tum animalium, qui vel terra, vel aere vitam sustinent, disponit. -- Quoniam vero Spiritus astræus malignus, rerum elementarium disparata natura miscetur; hinc fit, ut & pestem non ejusdem semper speciei comperiamus, sed pro varia miscellæarum rerum, quibus jungitur; unde spiritus astræus arsenicis halitibus mixtus, alios veneni pestiferi effectus, alios mercurialibus, alios salinis, alios antimonialibus & sulphureis; alios bituminosis naphthæisque vaporibus mixtus producit &c.

§. V.

Nihil esset, quod desiderarem in artificiosissima hac pestis pictura, dummodo ingeniosissimus Autor, in insigni Chronologia pestium, quam operi annexit, enarrata hæc in singulis pestibus demonstrasset, docuissetque, quænam cuique pesti constellationes antecesserint, quænam effluvia vel Martis vel Saturni, & quorum Planetarum adjumento, singulas pestes produxerint, quorum Planetarum vel Astro-
rum concurrente influxu singulæ pestes vel vehementiores, vel leviores sint redditæ, quænam semper fuerit uniuscujusque loci cum singulis pestibus vel symbolizans, vel non symbolizans natura. Hæc si prius elaborasset, potuisset quoque facili negotio addere, quænam pestes unicuique regioni adhuc instarent futuræ, quo eo facilius præveniri iisdem posset. Constellationes enim non solum præteritæ, sed etiam futuræ, eadem certitudine sunt cognitæ; & uniuscujusque regionis indoles non potuit quoque non cognita esse Autori, cujus magna scientia non orbis œcumenici notitia fuit contenta, sed mundum quoque subterraneum multo labore descripsit, corporaq; cœlestia itinere ecstático visitavit, & in suo Itinerario delineavit.

§. VI.

Confido autem, excellentissimum Autorem majori hoc
H stu-

studio elaboraturum fuisse, quam in Guidone observavit Diemerbrokii Lib. I. cap. 8. annot. I. probl. 2. *Flocci*, inqviens, *faciendæ sunt historia, ab experientia de harum conjunctionum effectibus annotata; quam frivola enim sint & distorta, vel sola Gvidonis historia, antea citata, satis docet.* Nam ille describit pestem furiosissimam, qualis vix unquam se vior grassata fuit, hancque dicit incepisse mense Januar. anni 1348., & causatam fuisse ex conjunctione Saturni, Jovis & Martis, quam conjunctionem, ait, factam fuisse anno 1340. die 24. mens. Martii. Ecce, quam egregie causam illius pestis conjunctioni horum planetarum adscribit, quæ totis ferè octo annis antea facta fuerat, & per exiguum tantum temporis duraverat: quis non videat, absurdissimum esse, credere, conjunctiones astrorum minimo tempore durantes, post tot annorum intervallum operationes suas primo edere, & tanto temporis interstitio nullum malignum signum præmittere. Sanè, si tres hos planetas Veneri junctos observasset, trium patrum proles tamdiu in utero ab ipsa gesta fuisse tanta certitudine credi posset, quanta Veterum de Martis & Veneris concubitu fabulæ. Quoniam autem hæc abfuit hac vice, alia loca querenda erunt, in quibus effluvia ista trium genitorum tamdiu commorata sunt; quæ tamen necessario debent esse talia, ut, si altera vice necessum fuerit statuere, istorum Planetarum effluvia, ni uno momento, certe uno die, de cœlo in terram descendisse, simul vehiculi loco inserviisse credi possint.

§. VII.

Petrus Gregorius Tholosanus de Republica Lib. 21. cap. 6. de Fato Regnorum ex mathematicis & cœlestibus causis & cometis, cap. 7. de Fatis Regnorum & Principatuum ex Solis & Lunæ eclipsibus, tot narrat historiolas de cœlestium corporum effectibus circa rerum publicarum mutationes, ut dubitari jure possit, num tantæ doctrinæ vir à se dictis, præjudiciis

ciis occupatus, ipse fidem adhibuerit, aut iisdem Astrologorum nœnias illudere intenderit. Mittam alia, atque solummodò allegabo, quæ cap. 7. §. 16. de peste post Eclipsin solis narrat. Anno Domini 605. die quinta Maji eclipsis Solis facta est, moxque subsecuta est gravissima pestis tribus mensibus, Julio, Augusto & Septembri: tunc visibiliter multis apparuit, quod bonus & malus Angelus per civitatem pergerent, ut ex jussu boni Angeli, malus Angelus, qui videbatur manu venabulum ferre, quoties venabulo ostium cujuscunque domus percussisset, tot de eadem domo sequenti die interirent. Fuerunt postea duo Reges mortui, Heribertus & Grymaldus. Rebellarunt Vascanes in Gallia. Agatho Papa decessit. Hunni & Bulgari inter se praelia crudelia gesserunt. Saraceni in Africam cum ingenti multitudine transierunt, Carthaginem ceperunt, & depopulati sunt. Eheu! si tanta mala ex unica Solis eclipsi profluxere, mirum, quod non mundus interierit dudum per annuas, quas semper habuit, eclipses. Verum, quod Sol non potuit, venabulum forsân Diaboli effecit.

§. VIII.

Interim non possumus nobis persuadere, quod quidquam venenosi, aut pestilentialis ex astris ad nos perveniat. Et quidem primo, quia in omnibus sidereorum, tam circa laborationes chymicas, quam circa alias res humanas, influxuum deprædicationibus nullum potuimus reperire argumentum, evincens, quod corpora terrestria aliquid vel commodi, vel damni patiantur ex corporibus cœlestibus, præterquam, quod ex Sole & Luna lumen & calorem, ex micantibus autem stellis parvulas lucis scintillulas nocte tenebrosa, hauriant. Quia autem fieri potuit, ut rem, ad nostram Professionem proprie non spectantem, atque hinc summa diligentia non indagatam, sed obiter solummodo de-

lectationis gratia tractatam, non observaverimus, rogamus unumquemque quam amicissimè, ut, si cui vel argumentum vel experimentum sit, ex quo firmiter demonstrari possit operatio siderum coelestium in corporibus humanis, aliisque hujus orbis, velit benigne nobiscum communicare. Promittimus etiam, nos non grato solummodo, sed nullo etiam præjudicio occupato, animo esse accepturos, &, si ad quædam officia mutui simus idonei, ea prompto promptissimoque animo esse exhibituros. Provocationes quidem Autorum ad Autores, ad consensum Scholarum & Philosophorum, ad historias dubias, aut ad arcana, nunquam detecta, satis nobis sunt cognitæ; non autem contigit nobis, esse tam felices, ut fundamentum aliquod solidum atque firmum reperiremus, quod non superstructum esset alii arenoso atque dubio, aut ex meris præjudiciis constanti. Dominus D. Wiel in der wolgemeinten Nachricht von der Thornischen Pestilenz argumentum quidem petit à celeritate operationis veneni pestilentialis, dicens: Woraus ich nachgehends geschlossen/ daß dieses fermentum astralischer / und fast feurriger Art seyn müste/weil es in einem Augenblick den ganzen Leib durchdringe / die spiritus vitales, und das ganze Geblüt verderbe. Verum, quoniam longe major apud nos autoritas est Sacrae Scripturae, quam Chaldaeorum, Angelicam potius judico, quam astralem, ejusmodi operationem.

§. IX.

Secundo: Quia omnia opera DEI valde bona sunt creata, nullaque maledictio ex peccato corpora coelestia tetigit, quippe quæ imperio Adami subjecta non leguntur: neque in Marte, neque in Saturno, neque in quodam alio astro quicquam maligni aut venenosi præsumimus, unde quoque nullos